

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Lauwersmeer - Vierhuizergat

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

15 september 2022 / projectnummer: 3433

1 Advies in het kort

Waterschap Noorderzijlvest wil de Lauwersmeerdijk tussen de haven van Lauwersoog en het kweldergebied bij Westpolder versterken. De lengte van het dijktraject is 9 kilometer. De dijkversterking wordt gecombineerd met een aantal gebiedsontwikkelingen in de kustzone (koppelprojecten).¹ Voor de dijkversterking en koppelprojecten zijn de vier doelen geformuleerd:

- Versterken van de primaire waterkering, waardoor deze voldoet aan de wettelijke waterveiligheidsnormen ter bescherming tegen overstromingen.
- Vergroten van de ecologische waarden van de Waddenzee, het kustgebied en het achterland.
- Versterken van de beleving van het gebied door de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen.
- Vergroten van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in en rondom het havengebied van Lauwersoog met een tweede ontsluitingsweg van de haven.

Om dit te kunnen realiseren, zijn verschillende vergunningen en een projectplan Waterwet nodig. Voor het besluit hierover is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage constateerde dat deze nog niet alle relevante informatie over de milieugevolgen bevatte.² Het Waterschap heeft daarom een Aanvulling op het MER opgesteld. De provincie Groningen heeft de Commissie gevraagd ook te adviseren over de Aanvulling. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en volledigheid daarvan.

Welke informatie geeft de Aanvulling op het MER?

De Aanvulling geeft nadere informatie over de veiligheids- en versterkingsopgave voor de dijk. Dit geeft inzicht in de mate waarin de uitkomsten van de veiligheidsberekeningen gevoelig zijn voor gehanteerde uitgangspunten en aannames. Het laat ook zien door welke faalmechanismen de dijk kan bezwijken en waarom andere mechanismen niet optreden.

De Aanvulling beschrijft maatregelen om verstoring van vogels en de uitstoot van stikstof door aanlegwerkzaamheden te beperken. Door bij de aanleg emissieloos materieel in te zetten kan de stikstofdepositie in kwetsbare natuurgebieden met minimaal 50% worden verminderd. Ook is een nadere analyse gemaakt van de verwachte effecten van de ecologische koppelprojecten en beschrijft de Aanvulling hoe de daadwerkelijke effecten worden gemonitord en geëvalueerd.

De Aanvulling laat zien dat het ruimtebeslag door de aanpassing van de kering beperkt is.

Wat is het advies van de Commissie?

De Aanvulling bevat een goede onderbouwing van de veiligheids- en versterkingsopgave en een meer kwantitatieve analyse van de verwachte positieve effecten van de ecologische

¹ De koppelprojecten worden uitgevoerd in samenwerking met de provincie Groningen, de gemeente Het Hogeland, Rijkswaterstaat Noord-Nederland en het Groninger Landschap.

² Zie hiervoor het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage, d.d. 17 mei 2022: [3433 vts voorlopig toetsingsadvies](#).

opgesteld. Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen is het bevoegd gezag voor het projectplan Waterwet.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen – besluit over projectplan Waterwet.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3433](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe. Het uitvoeren van de adviezen opgenomen in een tekstkader acht zij essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij de besluitvorming.

2.1 Veiligheids- en versterkingsopgave

Bijlagen 3 en 4 van de Aanvulling maken de gehanteerde uitgangspunten en aannames van de veiligheidsberekeningen inzichtelijk en motiveert de keuzes voor toe te laten golfoverslagdebieten. Ook bevatten ze een goede technische onderbouwing waarom de dijk voor andere faalmechanismen, zoals macrostabiliteit en piping, wél voldoet. Hiermee is goede informatie beschikbaar gekomen over de veiligheids- en versterkingsopgave. Wel constateert de Commissie dat de samenvattende informatie hierover³ niet zelfstandig leesbaar is. Zij beveelt aan dit ten behoeve van de besluitvorming nog aan te passen.

2.2 Natuur

2.2.1 Verstoring van vogels door aanlegwerkzaamheden

In de Aanvulling is op soortniveau een kwantitatieve analyse gepresenteerd van de effecten van verstoring van vogels door aanlegwerkzaamheden. De analyse is gemaakt voor een selectie van 19 wad- en kustvogelsoorten (zowel broed- als niet-broedvogels). Gebruik is gemaakt van plaatselijke vogeltellingen in de periode 2015-2021, van effectonderzoeken van andere dijkversterkingswerkzaamheden rond de Waddenzee/Eems-Dollard en andere literatuur over verstoring van vogels.

Op grond van de analyse wordt geconcludeerd dat voor 16 wad- en kustvogelsoorten een tijdelijk negatief effect optreedt als gevolg van de aanlegwerkzaamheden. Voor 17 soorten zorgen het afsluiten van een pad over de kwelder en drie koppelpjecten voor een positief effect in de nieuwe (eind)situatie. Aangegeven is dat dit positieve effect ruimschoots opweegt tegen het negatieve effect van de tijdelijke verstoring. Een negatief effect op de

³ Zie het memo van Arcadis 'Aanvulling MER dijkversterking Lauwersmeerdijk – Vierhuizergat', d.d. 29 juli 2022.

instandhoudingsdoelen wordt voor deze 16 soorten daarom uitgesloten. Alleen voor de soorten Zwarte Ruiter en Bergeend wegen de voordelen mogelijk niet op tegen de nadelen, stelt de Aanvulling. Het jaargemiddelde aantal Zwarte Ruiters en Bergeenden dat gebruik maakt van het studiegebied bedraagt respectievelijk 0,6% en 0,1% van het jaargemiddelde aantal in de gehele Waddenzee. Verstoring leidt tot hooguit een lichte afname in het lokale jaargemiddelde aantal in de nieuwe situatie en heeft daarmee geen significant effect op de instandhoudingsdoelen van deze soorten, zo is aangegeven.

De Commissie merkt op dat niet duidelijk is waarom in de analyse is uitgegaan van 19 wad- en kustvogelsoorten en niet van alle vogels waarvoor een instandhoudingsdoel is vastgesteld. Ook is niet navolgbaar op welke manier de effecten van tijdelijke verstoring in de aanlegfase zijn berekend. Hetzelfde geldt voor de positieve effecten van het afsluiten van het Laarzenpad in de broedtijd en van de ecologische koppelprojecten. Ook zijn de effecten van de maatregelen samengevoegd waardoor het effect van de maatregelen afzonderlijk onvoldoende beoordeeld kan worden. Aan het positieve effect van het afsluiten van het Laarzenpad in de broedtijd lijkt relatief veel gewicht toegekend, ook voor niet-broedvogels die vooral in de wintermaanden aanwezig zijn. Doordat de negatieve effecten van verstoring niet zelfstandig zijn beoordeeld (maar zijn samen genomen met de positieve effecten van diverse maatregelen) is niet onderzocht in hoeverre deze door mitigerende maatregelen kunnen worden beperkt.

De Commissie adviseert, voorafgaand aan de besluitvorming, te onderbouwen dat de gemaakte analyse is uitgevoerd voor een representatieve selectie van vogelsoorten, dan wel de analyse uit te breiden met de nu nog ontbrekende vogelsoorten met een instandhoudingsdoel. Geef aan hoe de effecten zijn berekend en welke basisgegevens daarvoor zijn gebruikt. Beoordeel de verstoringseffecten los van de positieve effecten van het afsluiten van het Laarzenpad en van de drie koppelprojecten. Geef nog aan welke winst bereikt kan worden door bepaalde werkzaamheden niet uit te voeren in bepaalde perioden van het jaar.

2.2.2 Stikstofdepositie door aanlegwerkzaamheden

In de Aanvulling is aangegeven dat Waterschap Noorderzijlvest met de aannemer een afspraak heeft gemaakt over de inzet van zoveel mogelijk emissieloos materieel bij de aanleg. Op basis hiervan wordt verwacht dat de stikstofuitstoot minimaal 50% lager is dan met de inzet traditioneel materieel, waarop de Aerius-berekening in het MER is gebaseerd⁴. De Commissie merkt op dat niet duidelijk is in hoeverre met deze afspraken de daadwerkelijke inzet van emissieloos materieel geborgd is.

De Commissie constateert dat de Aanvulling nog geen helder beeld geeft mogelijke negatieve effecten van extra stikstofdepositie als gevolg van de aanlegwerkzaamheden op stikstofgevoelige habitats en leefgebieden in Natura 2000-gebieden. Bedacht moet worden dat ook beperkte hoeveelheden stikstofdepositie in een al overbelaste situatie negatieve effecten met zich mee kunnen brengen. De Commissie acht onvoldoende onderbouwd dat

⁴ De tijdelijke stikstofdepositie op Natura 2000-gebied Waddenzee bedraagt volgens het MER, uitgaande van inzet van traditioneel materieel, maximaal 3,85 mol/ha.jaar. De Commissie merkt op dat in de Aanvulling op het MER de informatie over de mate waarin, door de inzet van emissieloos materieel, de stikstofemissies worden verminderd niet consistent is. Zo wordt gesproken over zowel 50% als 95% emissiereductie.

met voortzetting van het huidige terreinbeheer de instandhoudingsdoelen in mogelijk beïnvloede gebieden worden bereikt, zoals in de Aanvulling wordt gesteld.

De Commissie adviseert, voorafgaand aan de besluitvorming, aan de hand van Aerijs-berekeningen helder inzicht te geven in de locaties in Natura 2000-gebieden waar stikstofgevoelige natuur voorkomt die op dit moment overbelast is en waar de aanlegwerkzaamheden leiden tot een toename van de stikstofdepositie. Beschrijf deze locaties en de mogelijke effecten op instandhoudingsdoelen, en onderbouw dat deze afdoende worden gemitigeerd door inzet van emissieloos materieel en een adequaat terreinbeheer. Geef aan hoe de inzet van emissieloos materieel wordt geborgd.

2.2.3 Ecologische koppelprojecten

De Aanvulling geeft aan dat in de nieuwe situatie voor 17 van de 19 onderzochte vogelsoorten een positief effect van de ecologische koppelprojecten wordt verwacht. Er zullen grotere jaargemiddelde aantallen van deze soorten voorkomen dan nu het geval is. Alleen voor de soorten Zwarte Ruiters en Bergeend wordt het effect neutraal of licht negatief beoordeeld. Verwacht wordt dat dit voor beide soorten geen invloed heeft op de instandhoudingsdoelen (zie ook paragraaf 2.2.1.).

Voor trekvisserij, schelp- en schaaldieren, wormen en planten wordt voor vrijwel alle soorten/soortgroepen een licht tot zeer positief effect verwacht. Dit hangt samen met het toenemen van foerageer-, schuil- en/of opgroeigebied in de Marnewaard, en/of van rif- en intergetijdse elementen. Alleen voor slik- en zandplaten wordt een negatief effect verwacht, dit in verband met het oppervlakteverlies door de kwelderontwikkeling, de aanleg van bodembescherming voor de dijkdoorkruising en de tweede ontsluitingsweg.

De ecologische koppelprojecten hebben naar verwachting een netto positief effect op de ontwikkeling van de natuurwaarden. De Aanvulling gaat nog onvoldoende in op de (mogelijke) nadelen van de koppelprojecten. Zo is de selectie van kwalitatief beoordeelde soorten en habitats toegespitst op Waddensoorten. Negatieve effecten op andere soortgroepen, die nu bijvoorbeeld in de Marnewaard voorkomen, zijn niet in beeld. Ook zijn de effecten van de verschillende projecten samengevoegd, waardoor niet duidelijk is wat het effect is van de afzonderlijke projecten. Zo wordt het effect van het afsluiten van het Laarzenpad (dat niet ten koste gaat van bestaande natuurwaarden) in één adem genoemd met het vergroten van de kwelder bij de Westpolder (dat ten koste gaat van bestaand slik- en zandareaal). Hierdoor is niet duidelijk wat het precieze positieve effect is van het kwelderproject.

De Commissie adviseert, voorafgaand aan de besluitvorming, nader inzicht te geven in de (mogelijke) negatieve effecten van de ecologische koppelprojecten. Specifiek gaat het om de effecten op soorten die bijvoorbeeld in de Marnewaard voorkomen. Geef ook inzicht in de effecten van de ecologische koppelprojecten afzonderlijk.

In de Aanvulling wordt terecht gewezen op de onzekerheden in de effectbepaling en het doelbereik van de ecologische koppelprojecten. Aan de hand van monitoring van de daadwerkelijk optredende effecten zal worden beoordeeld of bijsturing nodig is. Genoemde bijsturingmaatregelen zijn het (gedeeltelijk) verwijderen van rif- en/of intergetijdse elementen, het aanpassen of sluiten van de watergangen in de Marnewaard of de

dijkdoorkruising, en het achterwege laten van onderhoud aan de rijshoutendammen zodat deze na verloop van tijd vergaan, of deze dammen actief verwijderen. Met de Aanvulling is ten aanzien van monitoring, evaluatie en bijsturingmogelijkheden nu voldoende informatie voor de besluitvorming aanwezig.

2.3 Landschap en cultuurhistorie

De Aanvulling geeft aan dat voor het grootste deel van de dijkversterking niet leidt tot ruimtebeslag, zowel binnendijks als buitendijks (de Waddenzee). Het inpassen van de tweede ontsluitingsweg en het aanbrengen van bodembescherming in de Waddenzee voor de dijkdoorkruising leidt tot 0,83 ha extra ruimtebeslag. Voldoende is onderbouwd dat dit minimale extra ruimtebeslag geen effect heeft op landschap en cultuurhistorie. Hiermee is voldoende informatie voor de besluitvorming beschikbaar gekomen.

2.4 Circulariteit

Voor het ontwerp maximaal is ingezet op het voorkomen van onnodig materiaal- en grondstoffengebruik, zo staat in de Aanvulling. De benodigde grondstoffen zijn zoveel mogelijk gebiedseigen en vrijwel alle vrijkomend materialen worden lokaal hergebruikt. Er wordt gestreefd naar hoogwaardig hergebruik van deze materialen. Om de mate van circulariteit meetbaar te maken is de circulaire peiler van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) toegepast. De daadwerkelijke duurzaamheidswinst wordt inzichtelijk gemaakt met onder andere de milieukostenindicator en DuboCalc-berekeningen. Gedurende de uitvoering wordt de materiaal- en grondbalans inzichtelijk gemaakt door een materiaal- en grondstoffenpaspoort op te stellen en bij te houden.

De Commissie beveelt aan om bij de besluitvorming aan te geven hoe bovenstaande wordt geborgd. Denk daarbij aan het opnemen van eisen ten aanzien van circulariteit in het projectplan Waterwet en/of in de vergunningsvoorwaarden.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Geert Draaijers (secretaris)

ir. Casper van der Giessen

drs. Marinus Kooiman

drs. Kees Vertegaal

ir. Harry Webers (voorzitter)

ir. Ruud Westerhof

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Projectplan Waterwet.

Omgevingsvergunning.

Vergunning Wet natuurbescherming.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.2, 'wijziging van een primaire waterkering'. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven.

Bevoegd gezag besluit(en)

Projectplan Waterwet: provincie Groningen.

Omgevingsvergunning: gemeente Het Hogeland.

Vergunning Wet natuurbescherming: provincie Groningen.

Initiatiefnemer besluit(en)

Waterschap Noorderzijlvest.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3433](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

